

Helsinki 30.11.2009

Dnro 2788/4/07

XXXXXXXXXX
XXXXXXXXXX

PÄÄTÖS KANTELUUN

1
KANTELU

XXXXXXXXXX

arvostelee yhdessä 23 muun henkilökunnan jäsenen ja sijaisen (jälj. henkilökunta) kanssa oikeusasiamiehelle 13.9.2007 osoittamassaan kirjoituksessa Helsingin kaupungin menettelyä asiassa, joka koskee Helsingin kaupungin terveystieteiden keskuksen Haagan Kuntoutuskodien rakennuksen sisäilma- ja kosteusvaurio-ongelmia.

Henkilökunta kertoo, että Haagan Kuntoutuskodit on aloittanut toimintansa nykymuodossaan vuonna 1998 ja että sen rakennuksessa on jo siitä alkaen ollut sisäilma- ja kosteusvaurio-ongelmia. Ensimmäinen kuntokartoitus tehtiin vuonna 2000. Vuosina 2001 ja 2004 tehdyissä mittauksissa todettiin home- ja kosteusvaurioita ja huono sisäilma. Suurelle osalle henkilökunnasta ei kerrottu mitään löydöksistä. Kosteusvaurioita on korjattu, mutta enimmäkseen kosmeettisesti. Ilmastointia ei ole aikomuksista huolimatta koskaan puhdistettu. Vuosien varrella on tehty henkilökunnan oirekartoituksia, joissa on tullut esiin muun muassa silmien kirvelyä, hengitystieoireita, ihoärsytystä, väsymystä, päänsärkyä, lisääntyneitä ja pitkittyneitä infektioita sekä yskää.

Henkilökunnan mukaan tilanne kärjistyi vuoden 2006 syksyllä, kun oireet henkilökunnalla ja potilailla lisääntyivät räjähdysmäisesti. Henkilökunta raportoi edellä mainittujen oireiden lisäksi kuumeilusta, nivelkivusta, sydäntuntemuksista, ihottumista ja hengenahdistuksista.

Rakennuksesta tehtiin keväällä 2007 rakennetutkimus. Mittauksissa todettiin, että pahimmillaan homeitiöpitoisuudet olivat 2 600 000 yksikköä ja sädesienipitoisuudet olivat 4 700 000 yksikköä. Potilashuoneita ja työtiloja suljettiin tämän jälkeen home-esiintymien ja huoneiden huonokuntoisuuden vuoksi. Oireita on henkilökunnan mielestä jatkuvasti vähätelty ja kyseenalaistettu niin johdon, työsuojelun kuin työterveyslaitoksenkin puolesta. Työterveyslaitoksen mukaan talossa on turvallista olla. Kuitenkin osa työntekijöistä on määrätty työpaikalle tulo-kieltoon ja oireilu on muidenkin kohdalla jatkuvaa ja lisääntyvää. Myöskin avoimen keskustelun aiheesta on viestitetty olevan kiellettyä. Muun

muassa sijaisille on kielletty kertomasta, että talosta on löydetty hometta.

Potilaille on tehty ensimmäinen oirekartoitus kevättalvella 2007. Vastauksissa todettiin samanlaisia oireita kuin henkilökunnalla. Lisäksi potilaiden vuosittaisissa laboratorionkontrolleissa on todettu tulehdusarvojen olevan koholla. Pahimmin oireilevia potilaita on siirretty muihin yksiköihin. Koska potilashuoneita on suljettu osa potilasta on jouduttu sijoittamaan muun muassa vanhempiensa luokse. Nämä siirrot on tehty osittain hoito- ja kuntoutussuunnitelmien vastaisesti. Loput potilaista, 36 henkeä, joutuvat asumaan tiloissa, joista kaikista ei henkilökunnan tietämän mukaan ole otettu edes näytteitä. Henkilökunnan jatkuvat sairauslomat, tutkimukset sekä työpaikalle tulokiellot työterveyslääkärin suosituksesta ovat ajaneet tilanteen kaaokseen. Potilaat eivät saa heille kuuluvaa riittävän hyvää hoitoa ja kuntoutusta ja potilasturvallisuus vaarantuu.

Vakituisesta henkilökunnasta on poissa suurin osa, mikä tarkoittaa jatkuvaa vaihtuvien sijaisten käyttöä. Tämä vaikeuttaa työtä entisestään. Myös sijaisia jäänyt pois samoista syistä. Normaalisti päivävuorossa olevien 12 hoitajan sijaan paikalla on pahimmillaan ollut vain kaksi hoitajaa ja joskus paikalla on ollut vain sijaisia. Ympäri vuorokautiseksi tarkoitettun kuntoutuskodin toimintaa on jouduttu muuttamaan siten, että talo on päivittäin osan aikaa ilman henkilökuntaa. 31.8.2007 alkaen iltavuorosta on otettu hoitaja kokonaan pois ja viikonlopusta on otettu pois toinen hoitaja. Tämä on herättänyt sekä potilaissa että henkilökunnassa turvattomuutta ja ahdistusta. Näiden päätösten ja tunteiden kanssa henkilökunta on jäänyt ilman johdon apua ja tukea.

Kuntoutuskodille on osoitettu korvaavat tilat Pukinmäen vanhasta vanhusten palvelutalosta, mistä puhuttiin jo kevättalvella 2007. Muuttoa on tarpeettomasti viivytetty. Kiinteistö on erittäin huonokuntoinen ja kuntoutuskodin toimintaan sopimaton. Tietoon on tullut, ettei rakennuksessa saisi edes toimia ympärivuorokautisesti toimiva yksikkö. Yksikön nimien ei myöskään saisi enää sisältyä sanaa kuntoutuskodit. Potilailta on kielletty suihkujen käyttö omissa yksioissään. Tätä on perusteltu sillä, että avohoidossa olevat potilaat eivät osaa niitä asiallisesti käyttää. Epäkohdat herättävät sekä potilaissa että henkilökunnassa huolestuneisuutta ja kiukkua. Myöskin asioiden hoito ja tiedotus on pitkin matkaa ollut erittäin puutteellista. Henkilökunta joutuu itse miettimään, kyselemään ja hoitamaan järjestelyihin liittyviä asioita, jotka eivät kuulu sen toimenkuvaan. Korvaavat tilat asettavat vanhan, hyväksi koetun toiminnan muutospaineiden alle.

Tilanne on ollut jo pitkään sietämätön eikä epä tietoisuus tulevasta paranna tilannetta. Pukinmäestä on puhuttu väliaikaisena ratkaisuna, mutta toisaalta sen on viestitetty kestävän 3-5 vuotta. Tietoa siitä ei ole, mihin ja millaiseksi toiminta tämän jälkeen muuttuu.

Henkilökunta pyytää oikeusasiamiestä tutkimaan, onko Helsingin kaupunki toiminut työsuojelulain sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaisesti.

2 SELVITYKSET

Helsingin kaupungin terveyskeskus on antanut kantelun johdosta selvityksen, johon on liitetty terveyskeskuksen hallinto- ja palvelukeskuksen tukipalveluyksikön ja ylläkäri Jorma Oksasen selvitykset. Lisäksi Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveystoimisto on antanut lausunnon asiassa.

2.1

Terveyskeskuksen hallinto- ja palvelukeskuksen tukipalveluyksikön selvitys

Hallinto- ja palvelukeskuksen tukipalveluyksikkö on esittänyt selvityksessään muun muassa seuraavaa:

"Helsingin terveyskeskuksen Haagan kuntoutuskodit sijaitsevat osoitteessa Vanha Viertotie 22 B. Rakennus on valmistunut vuonna 1978. Se on perustettu kallon varaan ja sen runko ja kantavat väliseinät ovat betonia. Ulkoseinissä on tiilipintaiset sandwich-elementit. Rakennus on nelikerroksinen eikä siinä ole hissiä. Bruttopinta-ala on 2822 m² ja tilavuus 8500 m³. Rakennus siirtyi vuoden 2008 alussa terveyskeskuksen omistuksesta kiinteistöviraston omistukseen. Isännöinti on kuulunut terveyskeskuksen hallinto- ja palvelukeskukselle. Rakennuksen peruskorjauksesta on sovittu yhdessä terveyskeskuksen ja kiinteistöviraston tilakeskuksen kanssa. Peruskorjauksessa tarvittava rakennetutkimus ja hankesuunnittelu on käynnistetty keväällä 2007. Korjaustyöt on ohjelmoitu suoritettavaksi vuosien 2008–2010 välisenä aikana.

Rakennus on ollut alusta alkaen nykyisessä käytössä. Se soveltuu tilojensa puolesta hyvin nykyiselle toiminnalle. Ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat toimistotilat, askartelu- ja oleskelutilat erilaisia ryhmiä varten sekä irtaimisto- ja ulkoiluvälinevarasto. Ylemmät kerrokset ovat kuntoutujien asuiskäytössä. Rakennusta ei ole suunniteltu liikuntaesteisille. Kuntoutettavien määrän ja heidän hoidollisten kriteereiden myötä on rakennuksessa tehty tilamuutoksia, jolloin on saatu mm. osa huoneista useamman henkilön solu- tai muotoiseen käyttöön (yhteinen keittiö ja oleskelutila, sekä jokaisella oma huone suihku ja wc - tiloineen) ja osa ns. kahden hengen soluiksi (kahdella asukkaalla yhteinen keittokomero ja suihku - wc - tila, sekä omat huoneet). Yksi kaksio on henkilökunnan toimistotilana ja yksi asuinhuone on ryhmätilakäytössä.

Rakennuksen kunto, tehdyt tutkimukset ja korjaustoimenpiteet (allev. tässä)

Rakennuksessa on tehty useita kuntotutkimuksia sekä runsaasti korjaus- ja muutostöitä 1990-luvun puolesta välistä lähtien. Syy ongelmiin on todennäköisesti 1970-luvun rakentamistavan ja materiaalien aiheuttama. Ilmeisesti myös psykiatristen kuntoutujien toimintatapojen hallitsemattomuus ja muuttaminen on toinen asiaan vaikuttava tekijä. Kovasta kulutuksesta johtuen varsinkin kylpyhuoneet on jouduttu pääosin kaikki kunnostamaan säännöllisin välein ja vaihtamaan pintamateriaalit kestävämmiksi. Yhteiskeittiöt on uusittu vähintään kertaalleen ja yksittäiset keittokomerot lähes kaikki on peruskorjattu vuosittain korjauksiin saatujen määrärahojen puitteissa. Saunasaunat ja henkilökunnan tilat on kunnostettu vuonna 1999, jolloin myös rakennettiin tupakkahuoneet ns. sisäänvedetyille parvekkeille ja ne varustettiin

omalla ilmanvaihdolla. Valaistusta on myös uusittu. Kuntoutujien saunaosastot ja henkilökunnan työskentelytilat sekä askartelutila kunnostettiin vuonna 1999.

Osassa rakennusta muovimatot ovat huopapohjaisia askeläänien vaimennuksen vuoksi. Koska kuntoutujien veden käyttö on usein hallitsematonta, imee huopapohja helposti kosteutta. Vesi pääsee maton saumojen ja maton ylösnousujen kautta maton alle, jolloin huopapohja kostuu ja mahdollistaa mikrobikasvuston.

Rakennusviraston kuntoarviossa (13.9.2000) todettiin rakenteellisten virheiden ja puutteiden aiheuttamat ongelmat. Rakennuksen sokkeli todettiin liian matalaksi. Ilmanvaihto oli puutteellinen korvausilman osalta. Joissakin pesu- ja kylpyhuonetiloissa todettiin laajasti kosteusvaurioita. Kosteusongelmat todettiin jatkuviksi. Kylpyhuoneiden muovimattoja oli jo ennen kuntoarvion laatimista uusittu säännöllisin väliajoin. Kuntoarviossa todettiin, että kosteiden tilojen sisäpinnat tulisi vesieristää tämän päivän määräyksiä vastaavalle tasolle ja käyttää pintamateriaalina laattaa muovin sijaan. Rakennuksen ulkovaippa todettiin betonirungon ja ulkoseinäelementtien osalta hyväkuntoisiksi. Niiden osalta tutkimuksien todettiin tarkentuvan hanke-suunnittelun- ja rakennesuunnittelun edetessä. Ikkunoista arvioitiin noin puolet olevan huonokuntoisia. Kuntoarvion liitteenä olevassa kustannuskoosteessa ehdotettiin kunnossapitokorjauksia vuosille 2001–2010. Ehdotukset sisälsivät kosteiden tilojen muovipäällysteiden kunnostuksia vuodelle 2001 ja lattioiden muovimattojen uusimista laajemmin vuonna 2008. Ulkoseiniä pintarakenteiden laajempi korjaus oli ohjelmoitu vuodelle 2010. Sähköjärjestelmien laajempi uusiminen oli ehdotettu vuodelle 2008. Osa kuntoarviossa tuolloin esitetyistä korjaustöistä on tehty.

Ympäristökeskuksen sisäilman laadun tarkastuksessa (3.1.2001) todettiin monessa kohdassa korkeita rakennekosteusarvoja ja mikrobikasvustoa muovimatonäytteissä sekä paikoin voimakasta pistävää hajua. Ympäristövalvontayksikkö kehotti vaihtamaan mikrobivaurioituneet muovimatot ja poistamaan vaurioiden syyn, puhdistamaan ilmanvaihtohormin ja järjestämään tupakkahuoneet niin, että tupakan savu ei pääse leviämään muihin tiloihin. Ympäristökeskuksen suorittaman tarkastuksen sekä työsuojelutarkastuksen ja tarkennetun kosteus- ja homevauriokartoituksen tulosten perusteella kiinteistöviraston tilakeskus teetti korjaustöitä vuosina 2002–2003 uusimalla märkätilat kokonaisuudessaan kuntoarviossa esitetyin materiaalein.

Työsuojelutarkastuksessa (8.4.2004) todettiin keittiöiden (4.krs) lattioissa pinnoitteiden kupruilua ja saumojen repeilyä. Tarkastuksen yhteydessä otettiin lattioista näytteet, jotka osoittivat kosteusvaurioita. Tämän jälkeen tilattiin tarkempi kosteus- ja homevauriokartoitus HB Sisäilmatutkimus Oy:ltä keittiötiloista. Valmistuneessa kartoituksessa (14.6.2004) todettiin kosteuden aiheuttamia vaurioita kaikkien kerrosten keittiötiloissa, jotka olivat aiheutuneet alustason pesuvesistä ja runsaalla vedellä tapahtuvasta lattianpesusta. Vuonna 2005–2006 suoritettiin keittiötilojen korjauksia ja uusittiin seinien ja lattioiden pintamateriaalit sekä keittiökalusteet. Kuntoutujien yhteisessä käytössä olevat keittiöt kuluivat normaalia asumiskäyttöä nopeammin ja niiden osalta myös siivoustarve on vaativampi. Siivouksen tehostamiseksi kuntoutuskotiin palkattiin kolmas laitoshuoltaja vuonna 2004.

Helmikuussa 2007 terveystieteiden keskus tilasi Haagan kuntoutuskotien rakennetutkimuksen konsultointi Kareg Oy:ltä. Rakennuksen kuntotutkimus tehtiin ja näytteitä otettiin runsaasti kahdessa eri vaiheessa. Näytteet otettiin osittain rakenteita avaamalla ja osittain puurakenteisia porausnäytteitä mm. ikkunankarmeista ottamalla. Näytteet on mikroskopoitu ja viljelty Helsingin kaupungin Ympäristökeskuksen ympäristölaboratoriossa. Ensimmäisessä vaiheessa otettiin 9 näytettä, joille suoritettiin mikroskopointi ja viljely 16.3.–20.3.2007. Ulkoseinä-rakenteesta otetut näytteet olivat puhtaita. Yksi ikkunan

puurakenteesta otettu näyte sisälsi alkavaa lahoamista. Huonetiloista otetuista näytteistä korkeita home- ja bakteeripitoisuuksia löytyi vain kylpyhuonetiloista. Korjausehdotuksena oli vanhojen rakenteiden purku, vesieristeiden uusiminen ja muovisten pintamateriaalien vaihtaminen laataksi sekä lattialämmityksen asentaminen tilan peruskorjauksen yhteydessä. Kylmyyden poistamiseksi korjaustoimina ehdotettiin ikkunoiden uusimista ja ulkoseinien lisälämmöneristystä. Tehtyjen tutkimusten perusteella päätettiin sulkea 7 huonokuntoisinta asuntoa. Kuntoutujat siirrettiin muihin hoitopaikkoihin. Kyseessä olevat huonokuntoisimmat asunnot kehoitettiin sulkemaan siten, että liikkuminen tiloihin estyy. Ovet pyydettiin teippaamaan niin, että ilmavirtojen ei ole mahdollista siirtyä huoneesta muihin tiloihin.

Toisessa vaiheessa 24.4.2007 otettiin 10 näytettä, joille suoritettiin mikroskopointi ja viljely. Henkilökunnan tiloista otetut näytteet olivat puhtaat, mutta yhdessä asuinhuoneessa ja yhdessä ruokailutilassa oli runsaasti kohonneita arvoja. Näytteistä 8 oli puhtaita. Kahdessa näytteessä oli ohjearvon ylittäviä home- ja bakteeripitoisuuksia. Toinen oli vanhasta ruokailutilan muovimatosta ja toinen ikkunan yläpuolen betonipinnan maalista. Korjausehdotuksena oli vanhan muovimaton poisto ja uusiminen sekä ikkunan uusiminen.

Tulokset ja päätetyt toimenpiteet käsiteltiin työsuojelupäällikön kokoon kutsumassa kokouksessa 24.4.2007. Mukana olivat psykiatriaosaston johto, työterveyshuollon, työsuojelun, turvallisuuden ja tilahallinnon sekä kiinteistöviraston edustus.

Rakennuksessa suoritettiin ikkunoiden ja suihkuhuoneiden visuaalinen tarkastus 15.5.2007. Ikkunoista osa todettiin erittäin huonokuntoisiksi. Ikkunoiden puiset sisäpuitteet olivat pääosin kunnossa. Kittaukset ulkopuutteissa olivat puutteelliset. Korjauksena oli ikkunoiden uusiminen lähinnä sääolosuhteiden rasittamalla julkisivuosuuksilla. Suihkuhuoneen visuaalisessa tarkastuksessa todettiin katoissa pieniä läiskiä, joista todettiin, että ne eivät vaikuta sisäilmaan

.....

Toisen kerroksen ruokailutilan vanhasta matosta otettiin vielä 24.5.2007 tarkistusnäyte, koska haluttiin varmistaa edellisessä tarkastuksessa saatu positiivinen tulos. Näytteessä esiintyi hiivasieni- ja bakteerikasvustoa. Näytteenottokohdassa ei esiintynyt homesienikasvustoa. Edellinen näyte oli tarkoituksella valittu pahimmasta mahdollisesta paikasta, mikä todisti runsaan veden käytön tilojen pesussa ja sen aiheuttaman vaurion maton reunalueella.

Tehtyjen selvitysten perusteella välittömänä toimenpiteenä suositeltiin suljettaviksi ja eristettäväksi ne huoneet, joissa kosteusvauriomikrobeja tai näkyviä merkkejä kosteusvaurioista on todettu. Käyttöön jäävissä tiloissa ei todettu havaittavia merkkejä kosteusvaurioista.

24.4.2007 psykiatrian johdon, terveyskeskuksen tilahallintoyksikön, työsuojelun ja turvallisuuden, työterveyshuollon sekä kiinteistöviraston edustajien kokouksessa todettiin koko rakennuksen olevan peruskorjauksen tarpeessa. Teknisille laitteille ja eri rakennusmateriaaleille on arvioitu tietyt aikasyklit, joiden puitteissa ne huolletaan ja kunnostetaan. Tämän rakennuksen osalta syklien väli on ollut normaalia lyhyempi, johtuen normaalia asuntokäyttöä vaativammasta käytöstä. Tietyn määrän kunnossapitosyklejä omaavassa rakennuksessa on edessä peruskorjaus, ja siksi tässä kohteessa peruskorjaussuunnittelu on käynnistetty. Kaikki rakennusta koskevat kuntotutkimukset, tiedot tehdyistä korjaus- ja muutostöistä sekä huoltotöistä kootaan lähtötiedoiksi ja niiden pohjasta laaditaan ensin tekninen hankesuunnitelma. Suunnitelma laaditaan kiinteistöviraston tilakeskuksen tilaamana rakennusvi-

raston rakennuttamisosastolta. Korjaussuunnittelu- ja toteutusaikataulu tarkentuu hankesuunnitelman valmistumisen sekä kaupunginhallituksen talousarvion mukaisesti.

31.5.2007 terveystakeskuksen johtoryhmä päätti Haagan kuntoutuskodin toiminnan siirtämisestä mahdollisimman pian muihin tiloihin ko. rakennuksen huonokuntoisuuden vuoksi ja esitti, että kiinteistöviraston tilakeskus ryhtyisi välittömästi toimenpiteisiin väistötilojen osoittamiseksi.

Kiinteistövirasto esitti peruskorjauksen ajaksi terveystakeskukselle Haagan kuntoutuskodin asukkaiden ja henkilökunnan väistötiloiksi Eskolantie 4, joka oli aiemmin ollut vanhusten palveluasuntokäytössä. Terveystakeskuksen edustajat tutustuivat tiloihin 14.6.2007, minkä jälkeen neuvoteltiin vuokraasiat ja tarvittavat pintaremontit sekä turvallisuusasiat. Kesällä ko. rakennuksen huoneista osa oli vuokrattu kesätyöntekijöille, joiden vuokrasopimus päättyi elokuun loppuun. Terveystakeskuksen tilahallinto koordinoi yhdessä kiinteistöviraston teknillisen isännöitsijän kanssa tarvittavat muutostyöt kohteessa ja muutto saatiin järjestettyä lokakuun 2007 alussa kesäkuussa arvioidun aikataulun mukaisesti. Henkilökunnasta oli suurin osa paikalla Eskolantiellä palaverissa 17.8.2007, jossa tarkennettiin muuttoaikataulua lähtökohtana kuntoutustoiminnan muuttoedellytykset.

Työsuojelu, työterveyshuolto ja henkilöstön yhteistyö (allev. tässä)

Rakennuksessa on tehty useita työsuojelun ja työterveyshuollon sisäisiä tarkastuksia. Sisäilmastokyselyt henkilöstölle on tehty kolme kertaa; vuosina 2000, 2003 ja 2005. Kuluneen vuoden aikana tiloihin ja henkilöstöön liittyviä ongelmista on pidetty useita kokouksia, joihin on osallistunut kuntoutuskotien johdon, työsuojelun, työterveyshuollon, tilahallinnon ja kiinteistöviraston edustajia. Lisäksi henkilöstölle on pidetty useita informaatiotilaisuuksia.

24.4.07 kokouksessa käytiin läpi Kareg Oy:n rakennuksen kuntotutkimuksen tulokset ja niiden vaatimat korjaustoimenpiteet. Samana päivänä pidettiin henkilöstölle tiedotustilaisuus.

14.5.2007 sovittiin, että kaikki ne asuinhuoneet, joiden kylpyhuoneissa on vanha muovimatto tai ikkunakarmi on erityisen huono, poistetaan käytöstä. Huonokuntoisia huoneita oli yhteensä 6. Yksi asunto oli jo aiemmin poistettu käytöstä.

18.5.07 henkilöstölle pidettiin laaja tiedotustilaisuus. Oireilijoita kehoitettiin ottamaan yhteyttä työterveyshuoltoon. Sovittiin, että väistötiloja etsitään pikaisesti ja Haagan kuntoutuskotien rakennukseen tehdään vaaditut korjaustoimenpiteet.

23.5.2007 Helsingin kaupungin työterveyshuolto antoi lausunnon, että kosteusvauriomikrobeille altistuminen on ilmeinen terveysuhka, joka voi aiheuttaa altistuneiden yksilöllisen herkkyyden mukaan erilaisia ärsytysoireita tai allergioita. Koska työntekijät oireilevat rakennuksessa, jossa on todettu kosteusvaurioita, suositteli työterveyshuolto väistötilojen järjestämistä mahdollisimman nopeasti kosteusvauriomikrobeille altistumisen riskin välttämiseksi.

28.5.07 Työterveyslaitokselta professori Kari Reijulalta saatiin johtaja psykiatrin ja työsuojelupäällikön pyytämä lausunto, että rakennus on riittävä työturvallisuudeltaan, siinä voi työskennellä aiemmin sovituin suojaustoimenpitein siihen asti syksy 2007, kunnes väistötilat ovat olemassa.

20.6.07 pidettiin palaveri, jossa käsiteltiin työterveyslaitoksen lausunto ja ilmoitettiin väistötilaksi suunniteltavan Eskolantie 4. Tavoitteeksi asetettiin muutto lokakuussa 2007.

27.9.07 pidettiin palaveri, jossa käsiteltiin henkilökunnan oireilua ja muuttoa Eskolantielle.

Työpaikkakäyntiä työterveyshuollon kanssa Eskolantien tiloihin on suunniteltu loppuvuoteen 2007."

2.2

Psykiatrianosaston ylilääkärin Jorma Oksasen selvitys

Ylilääkäri Oksanen on esittänyt selvityksessä *muun muassa* seuraavaa:

"1. Johtamiseen ja tiedottamiseen liittyvät tiedot aikatauluineen

Haagan kuntoutuskoti ja kuntoutustoiminnan johto ovat säännöllisten kuntoutuspsykiatrian kuukausikokousten, osastonhoitajakokousten ym. lisäksi kohdanneet vuosittaisissa avaintuloskeskusteluissa ja tulostarkistuskeskusteluissa vuodesta 2000. Näissä on laajasti käsitelty kuntoutuskodin toimintaa, sen ongelmia ja suunnitelmia. Rakennuksen kunto-ongelmat ovat olleet säännöllisesti esillä, mutta suoritettujen remonttien on toivottu korjaavan osan henkilökunnasta valittamat, tuolloin yleensä lievät ja ajoittaiset, ärsytysoireet. Henkilökunta on työterveyshuollon työpaikkaselvityksessä 17.11.05 valittanut vetoa, tunkkaista ja kuivaa ilmaa ja epämiellyttävää hajua. Oireista henkilökunta valitti väsymystä (55 %), pään tuntumista raskaalta (45 %), päänsärkyä (45 %), silmien ärsytysoireita (45 %), nenän ärsytysoireita (50 %), kurkun ärsytysoireita (25 %), päänahan hilseilyä tai kutinaa (35 %). Oireita oli tuolloin kuitenkin suurimmalla osalla harvemmin kuin joka viikko.

Merkittävänä työterveysongelmana asia on tullut esille varsinaisesti syksyllä 2006. Haagan osastonhoitaja toimitti 27.11.06 ylil. Oksasen pyynnöstä kirjallisen selvityksen rakennukseen liittyvistä ongelmista. Tänä vuonna 2007 henkilökunnan valitukset työperäisiksi epäillyistä oireista ja sairauslomapäivät ovat lisääntyneet huomattavasti. Yleisimpiä oireita ovat jatkuvat tulehdukset, jatkuva yskä, äänen käheys, hengenahdistus, sydänoireet, nivelkivut ja jatkuva kuumeilu.

Kuntoutuspsykiatrian johdon esityksestä uusien toimitilojen hankkiminen Haagan kuntoutuskodeille otettiin 15.5.2007 terveystieteiden osaston tilaohjelmaan. Psykiatriaosaston johtajapsykiatrilta on myös alusta alkaen tiedotettu talon ongelmista ja lisääntyvistä sairauspoissaoloista, jotka olivat lisääntymässä menossa olevasta korjausohjelmasta huolimatta. Tämän johdosta käynnistettiin helmikuussa 2007 kosteusongelmien tekniset tutkimukset, jotka toteutuivat keuhkokuumeella 2007. Ylil. Oksasen aloitteesta tehtiin toukokuussa 2007 kuntoutuskodin asukkaille oirekysely, jossa vastausten perusteella 23:lla henkilöllä on ollut samankaltaisia oireita kuin henkilökunnalla ja 15 ilmoitti oireiden pahentuneen kuluvan vuoden aikana.

Tutkimusten tuloksista pidettiin 18.5.2007 Haagan koko henkilökunnalle tiedotustilaisuus, jossa oli paikalla psykiatriaosaston johto, työterveyslääkäri, työsuojelupäällikkö ja tekniset tutkimukset suorittaneen konsulttiyrityksen edustaja. Tämän jälkeen Haagan tilanteesta on keskusteltu yhteisissä kokouksissa mm kuntoutuspsykiatrian kuukausikokouksissa.

2. Hoidon laatu, potilaiden terveydentila ja jatkosijoittaminen

Haagan kuntoutuskoti ei ole palvelutalo, joka olisi tarkoitettu jatkuvaa tukea tai hoivaa tarvitseville, vaan ensisijaisesti nuorille potilaille tarkoitettu kuntouttavan asumisen yksikkö, jonka tarkoituksena on mahdollisimman itsenäiseen selviytymiseen ja asumiseen pääseminen muutaman vuoden kun-

toutusjakson jälkeen. Pienehkö osa potilaista on keski-ikäisiä, pitempään sairaalassa hoidettuja henkilöitä, jotka eivät selviydy ilman päivittäistä tukea; he ovat tulleet kuntoutuskotiin usein Nikkilän sairaalan lakkauttamisen yhteydessä ja jonottavat paikkaa palvelutaloihin.

Haagan kuntoutuskodin ympärivuorokautisuus on öisin ja viikonloppuisin tarkoittanut lähinnä päivystyksellistä tukea. Henkilöitä, jotka tarvitsevat ympärivuorokautista henkilökohtaista huomiota, ei ole koskaan voinut sijoittaa kuntoutuskotiin. Tietynasteinen kyky itsenäiseen selviytymiseen on ollut aina edellytyksenä siirrolle sairaalaosastolta kuntoutuskotiin. Psykiatriaosaston kolmesta kuntoutuskotiyksiköstä yhdessä, Myllypuron kuntoutuskodissa, ei ole koskaan ollut yöpäivystystä. Kuntoutuskodin varsinainen toiminta on aina painottunut vahvasti aamuvuoroon, jossa miehitys on ollut suurin.

Haagan kuntoutuskodin henkilökunnan sairaslomien suuri lisääntyminen vuoden 2006 syksystä alkaen ja varsinkin vuonna 2007 on aiheuttanut suuria ongelmia hyvän kuntoutustoiminnan ylläpidossa. Tämän lievittämiseksi Haagan kuntoutuskotien on annettu käyttää vapaasti SEURE:sta (Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien henkilöstöpalveluyhtiöstä) saatavia sijaisia samaan aikaan, kun muualla psykiatriaosastossa on säästöyistä pyritty minimoimaan niiden käyttöä. Haagan kuntoutuskotien osastonhoitajan ehdotuksesta otettiin yhdestä ns. viisiöstä pois käytöstä kaikki asuinhuoneet niiden lisäksi, jotka suljettiin teknisen konsultin suosituksesta sekä tyhjennettiin toinen viisiö kokonaan, jotta vähentynyt henkilökunta riittäisi paremmin välttämättömiin tehtäviin. Samoin kantelussa mainittu tilapäinen iltavuoron lopettaminen oli suunniteltu, Haagan osastonhoitajan ehdottama toimenpide, jonka tarkoitus oli sama. Olemme varmistaneet, että yhtäkään suunniteltua työvuoroa ei jäänyt ilman hoitajia, josta kiitos kuuluu hoitohenkilökunnan venymiselle.

Potilaiden jatkosijoittaminen on täytynyt suorittaa tilanteessa, jossa sosiaaliviraston määrärahat mielenterveyskuntoutujien palveluasumiseen olivat jo keväällä lopussa eikä uusia maksusitoumuksia voinut saada. Samaan aikaan sairaalaosastoilla oli kymmeniä jatkosijoituspaikkaa palveluasumiseen odottavia potilaita. Haagan kuntoutuskotien 51 potilasta olisi ollut mahdotonta sijoittaa sairaalaosastoille, fyysistä tilaa siihen ei olisi ollut. Korvaavien tilojen etsiminen käynnistyi heti keväällä (24.4.2007) ja Pukinmäen Eskolantien kiinteistö oli ehdottomasti ensimmäinen mahdollinen. Muuttoa sinne ei olisi ollut mahdollista kiirehtiä, koska käyttökuntoiset huoneistot oli vuokrattu asumiskäyttöön. Onneksi Eskolantie on osoittautunut vastoin kantelussa esitettyjä ennakkopelkoja tarkoitukseensa sopivaksi tilaksi. Koska kyseessä on peruskorjausta odottava kiinteistö, on siinä puutteita, joita jatkuvasti korjaamme yhteistyössä henkilökunnan kanssa. Suihkuhuoneita ei ole useissa asunnoissa voitu ottaa käyttöön lattian halkeilemisesta johtuvan vesivahinkovaaran takia, joten kuhunkin kerrokseen on varattu suihkutila.

Vaikka väistötilan etsintä käynnistyi jo huhti-toukokuussa 2007, on soveltuva tilan käyttöön saamista jouduttu odottamaan useita kuukausia ja ymmärrämme tämän koetelleen henkilökunnan kärsivällisyyttä. Kaikki muuttoa ja uutta tilaa koskeva tieto on kuitenkin välitetty henkilökunnalle viivytyksettä ja mitään salaamatta. Ehdottomasti kiellämme, että johdon taholta olisi kielletty käymästä keskustelua tilanteesta. Päinvastoin esim. kuukausikokouksessa Haagan edustajia on pyydetty kertomaan siitä muillekin, samoin kuntoutuksen osastonhoitaja-kokouksissa. Samoin väite, että olisi kielletty kertomasta sijaisille, että talosta on löytynyt hometta, on täysin perätön.

Ylihoitaja on ilmoittanut, että työnantaja on tehtyjen selvitysten perusteella vakuuttanut työpaikan olevan suoritettujen, teknisen konsultin suosittelemien toimenpiteiden jälkeen turvallinen. Henkilökunnan valittamien oireiden on

odotettu toimenpiteiden jälkeen väistyvän, mitä jostakin syystä ei ole tapahtunut. Osalle eniten oireilevista ja toiseen toimipisteeseen halunneista työntekijöistä on löydetty toinen toimipaikka terveyskeskuksessa.

3. Toiminnallinen muutos Pukinmäkeen siirtymisen yhteydessä

Haagan kuntoutuskodissa potilaat oli jaettu itsenäisen selviytymiskykynsä ja kuntoutusohjelmansa mukaan kolmeen ryhmään, jotka oli sijoitettu talon eri kerroksiin; Pukinmäessä heidät on jaettu eri rappuihin. Henkilökunnan työvuorot ovat samat kuin Haagassa. Koska Pukinmäessä on erillisiä asuntoja keittokomeroineen eikä viiden ja kahden asukkaan soluja, on yhteisöllisyys toisenlaista ja toteutettu kokoamalla potilaita yhteisiin aamukokouksiin ja toiminnallisiin ryhmiin. Arkitaitojen harjoittelu keskittyy entistä enemmän asukkaiden omiin huoneisiin. Haagan monipuolista ryhmäkuntoutusta jatketaan Pukinmäessä. – Potilaat ovat pärjänneet hyvin uusissa tiloissa. Monet palvelut ovat Pukinmäessä lähempänä. Pukinmäen yksikkö on enemmän ns. normaalin asumisen kaltaista. Potilaat, jotka arvostavat omaa tilaa ja itsenäisyyttä, ovat pitäneet muutoksesta. Ryhmätoimintojen tärkeys on korostunut, jotta omiin oloihinsa vetäytyvät potilaat eivät yksinäistyisi ja eristäytyisi.

4. Kuntoutuskotitoiminnan jatkosuunnitelmat

Terveyskeskuksen tilahallinto on yhdessä kuntoutuspsykiatrian johdon kanssa käynnistämässä tiloja koskevaa jatkosuunnittelua, jossa pyritään ottamaan huomioon tulevaisuudessa tarvittavan kuntoutustoiminnan edellyttämät tilatarpeet. Henkilökuntaa informoidaan suunnittelusta tavanomaisen johtamis- ja yhteydenpitokäytännön mukaisesti mm. kuukausikokouksissa ja henkilöstön edustaja kutsutaan suunnitteluun mukaan yhteistoimintakäytäntöä noudattaen."

Ylilääkäri Oksasen mukaan potilaiden koteihin ja muihin hoitopaikkoihin siirroista on kantelussa on useita virheellisyyskiä. Tämän vuoksi hän on käsitellyt selvityksessään erikseen kaikkia (13 kpl) siirtotapauksia, joita ei kuitenkaan tässä selosteta.

2.3

Terveyskeskuksen selvitys

Terveyskeskus on esittänyt selvityksessään seuraavaa:

"Pyydettyssä psykiatrian osaston ylilääkäri Oksasen vastauksessa käsitellään selvityspyynnön kohteena olevan Haagan kuntoutuskotien rakenteellisesta kunnosta ja henkilökunnan valituksista johtuneet toimenpiteet aikatauluineen. Vastauksessa käydään läpi seikkaperäisesti johtamiseen ja tiedottamiseen liittyneet tiedot aikatauluineen, potilaiden hoidon laatu ja sen turvaaminen, potilaiden terveydentila ja jatkosijoittaminen. Oksanen korostaa vastauksessaan, että Haagan kuntoutuskoti ei ole palvelutalo, joka olisi tarkoitettu jatkuvaa tukea ja hoivaa tarvitseville. Se on ensisijaisesti nuorille potilaille tarkoitettu kuntouttavan asumisen yksikkö, jonka tarkoituksena on mahdollisimman itsenäiseen selviytymiseen ja asumiseen pääseminen muutamana vuoden kuntoutusjakson jälkeen. Vastauksessa käsitellään potilaiden siirto koteihin ja muihin hoitopaikkoihin kaikkien potilaiden osalta yksitellen, koska kantelussa oli niistä esitetty useita virheellisyyskiä. Vastauksessa kerrotaan myös uusien tilojen hankkimisesta sekä toiminnallisista muutoksista uusiin Pukinmäen tiloihin siirtymisen yhteydessä ja kuntoutustoiminnan jatkosuunnitelmista.

Palvelupäällikkö Turtiaisen ja rakennusinsinööri Uusikankaan vastauksessa käsitellään Haagan kuntoutuskotien tilojen ylläpitoon ja kunnostukseen liittyneet toimenpiteet. Vastauksessa käsitellään rakennuksessa tehdyt kuntoarviot, sisäilman laadun tarkastukset, kosteus- ja homevauriokartoitukset, työsuojelutarkastukset ja viimeksi keväällä 2007 tehdyt rakennetutkimukset ja niiden tulokset. Näiden tutkimusten perusteella on ehdotettu korjaustoimenpiteet, jotka on toteutettu suunnitelman mukaisesti vuotuisin määrärahoihin. Rakennuksessa on tehty runsaasti korjaus- ja muutostöitä 1990-luvun puolesta välistä lähtien.

Palvelupäällikkö Turtiaisen ja rakennusinsinööri Uusikankaan vastauksessa käsitellään myös työsuojelun ja työterveyshuollon kanssa pidetyt kokoukset ja henkilökunnan tiedotustilaisuudet. Kevään 2007 tehtyjen rakennetutkimusten tulosten perusteella kaupungin työterveyskeskus suositteli suljettavaksi ja eristettäväksi ne huoneet, joissa todettiin kosteusvauriomikrobeja tai näkyviä merkkejä kosteusvaurioista. Huoneet suljettiin ja eristettiin. Henkilökunnan oireilun vuoksi työterveyskeskus suositteli myös väistötilojen järjestämistä. Työterveyslaitos totesi rakennuksen riittävän työturvalliseksi väistötilaan suunniteltuun muuttoon saakka.

Terveyskeskuksen johtoryhmä päätti 30.5.2007 siirtää Haagan kuntoutuskotitoiminnan muihin tiloihin rakennuksen huonokuntoisuuden vuoksi ja esitti kiinteistövirastolle, että se käynnistäisi pikaisesti kiinteistön peruskorjaussuunnittelun. Korjaustyöt on ohjelmoitu suoritettavaksi vuosien 2008–2010 välisenä aikana. Haagan kuntoutuskotien toiminta on siirtynyt syyskuussa 2007 Eskolantie 4:ssä oleviin tiloihin, missä toiminta jatkuu nimellä Kuntoutuspsykiatria, Pukinmäen asunnot.

Yhteenvetona voidaan todeta, että terveyskeskus on huolehtinut Haagan kuntoutuskotien potilaiden ja henkilökunnan tiloihin liittyvien ongelmien selvittämisestä ja korjaamisesta parhaalla mahdollisella tavalla. Henkilökunta on pidetty asiasta ajan tasalla hyvän johtamiskäytännön mukaisesti."

2.4

Lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston lausunto

Lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto on esittänyt lausunnossaan muun muassa seuraavaa.

"Lääninhallitus toteaa, että Haagan kuntoutuskeskuksessa on usean vuoden ajan ollut kosteusvaurioista ja muusta rakennuksen huonokuntoisuudesta johtuvia sisäilmaongelmia. Sisäilmaongelmista on voinut olla haittaa sekä kuntoutuskodissa asuville henkilöille että henkilökunnalle. Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaisella potilaalla on oikeudella laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon voidaan sisällyttää myös se, ettei hoitopaikassa ole sisäilmasta tai muusta senkaltaisesta syystä johtuvia seikkoja, jotka voivat aiheuttaa hoidettavalle terveysriskin.

Asiakirjaselvityksen mukaan ainakin vuodesta 2000 Haagan kuntoutuskeskuksen sisäilmaongelmia on tutkittu ja ongelmia on havaittu. Rakennuksessa on tehty useita korjauksia. Korjauksista huolimatta sisäilmaongelmia on esiintynyt. Vuonna 2007 todettiin tilojen olevan peruskorjauksen tarpeessa ja kuntoutuskeskukselle etsittiin väistötilat. Vaikka huoneilmaongelmia on ollut usean vuoden ajan, on asia pyritty ratkaisemaan tutkimalla ongelman aiheuttaja ja korjaamalla havaitut vauriot. Se seikka, että tehdyt korjaukset eivät ole olleet riittäviä toimenpiteitä tilanteen ratkaisemiseksi ei kuitenkaan ole osoitus terveyskeskuksen epäasiallisesta toiminnasta. Vasta usean korjaustoimenpiteen jälkeen oli havaittavissa, että paikallisilla korjauksilla asiaa ei kyetä hoitamaan, vaan rakennuksen peruskorjaus on välttämätön toimenpi-

de. Kun peruskorjaustarve todettiin, ryhdyttiin välittömiin toimenpiteisiin väistöilojen hankkimiseksi ja näin ollen lääninhallituksen käsityksen mukaan terveyskeskuksen menettelyssä ei ole havaittavissa moitittavaa. Asiassa ei ole myöskään ilmennyt, että potilasturvallisuus olisi laiminlyöty.

Käytettävissä olleet asiakirjat eivät mahdollista tekemään päätelmiä siitä onko henkilökunnan työterveyshuolto riittävän ripeästi ja tehokkaasti pyrkinyt vaikuttamaan korjaustoimintaan. Lääninhallituksen käsityksen mukaan työterveyshuollon asiaan puuttumisessa ei ole syytä epäillä tapahtuneen laiminlyömistä, koska aktiivista korjaustoimintaa on jatkuvasti tapahtunut."

3 RATKAISU

3.1

Yli viisi vuotta vanhat tapahtumat

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 3 §:n mukaan oikeusasiamies tutkii kantelun, jos on aihetta epäillä, että valvottava on menettänyt lainvastaisesti tai laiminlyönyt velvollisuutensa. Oikeusasiamies ei kuitenkaan tutki kantelua, joka koskee yli viisi vuotta vanhaa asiaa, ellei kantelun tutkimiseen ole erityistä syytä. Häagan kuntoutuskotien henkilökunnan kantelu saapui tänne 13.9.2007. Erityistä syytä yli viisi vuotta vanhojen tapahtumien tutkimiseksi ei ole esitetty. Tämän vuoksi en puutu tapahtumiin ajalta ennen 13.9.2002.

3.2

Sovellettavat säännökset

Perustuslaki

Perustuslain 18 §:n 1 momentissa (731/1999) säädetään, että julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta. Hallituksen esityksen (HE 1/1998 ja 309/1993) mukaan säännöksellä on merkitystä ennen kaikkea työsuojelussa ja siihen liittyvässä toiminnassa. Julkisen vallan on huolehdittava työolojen turvallisuudesta ja terveellisyydestä.

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla säädetään, riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä edistettävä väestön terveyttä.

Terveysuojelulaki

Terveysuojelulain (763/1994) 26 §:ssä säädetään asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä vaatimuksista, että asunnon ja muun sisätilan sisäilman puhtauden, lämpötilan, kosteuden, melun, ilmanvaihdon, valon, säteilyn ja muiden vastaavien olosuhteiden tulee olla sellaiset, ettei niistä aiheudu asunnossa tai sisätilassa oleskeleville terveyshaittaa. Asunnossa ja muussa oleskelutilassa ei saa olla eläimiä eikä mikrobeja siinä määrin, että niistä aiheutuu terveyshaittaa.

Terveydensuojelulain 1 §:n 2 momentin mukaan terveystaitalla ihmisessä todettavaa sairautta, muuta terveydenhäiriötä tai sellaisen tekijän tai olosuhteen esiintymistä, joka voi vähentää väestön tai yksilön elinympäristön terveellisyyttä. Terveystaitan määritelmä on siten varsin laaja eikä se välttämättä edellytä, että joku olisi sairastunut.

Terveydensuojelulain 27 §:n 1 momentissa säädetään, että milloin asunnossa tai muussa oleskelutilassa esiintyy melua, ääntä, hajua, valoa, mikrobeja, pölyä, savua, liiallista lämpöä tai kylmyyttä taikka kosteutta, säteilyä tai muuta niihin verrattavaa siten, että siitä voi aiheutua terveystaitta asunnossa tai muussa tilassa oleskelevalle, kunnan terveydensuojeluviranomainen voi velvoittaa sen, jonka menettely tai toimenpide on syynä tällaiseen epäkohtaan, ryhtymään toimenpiteisiin terveystaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi.

Työturvallisuuslaki (työsuojelulaki)

Työturvallisuuslain 8 §:ssä (738/2002) säädetään työnantajan yleisestä huolehtimisveloitteesta. Pykälän 1 momentin mukaan työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Tässä tarkoituksessa työnantajan on otettava huomioon muun muassa työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön liittyvät seikat. Pykälä 3 momentin mukaan työnantajan on suunniteltava, valittava, mitoitettava ja toteutettava työolosuhteiden parantamiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tällöin on mahdollisuuksien mukaan noudatettava muun muassa sitä periaatetta, että yleisesti vaikuttavat työsuojelutoimenpiteet toteutetaan ennen yksilöllisiä. Pykälän 4 momentissa säädetään, että työnantajan on jatkuvasti tarkkailtava työympäristöä, työyhteisön tilaa ja työtapojen turvallisuutta. Työnantajan on myös tarkkailtava toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta työn turvallisuuteen ja terveellisyteen.

Valtioneuvoston asetus työpaikkojen turvallisuus- ja terveystaitimuksesta

Työpaikkojen turvallisuus- ja terveystaitimuksesta annetun Valtioneuvoston asetuksen (577/2003) 2 §:n mukaan työpaikalla havaitut viat, jotka saattavat vaikuttaa työntekijöiden terveyteen ja turvallisuuteen, on korjattava mahdollisimman nopeasti.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 3 §:n 2 momentin mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Tähän kuuluu myös se, ettei potilas joudu hoitopaikassa olosuhteisiin, joista aiheutuu hänelle terveydensuojelulaissa tarkoitettua terveystaitta.

3.3

Noudatetun menettelyn arviointi

Kantelussa on kysymys Haagan Kuntoutuskotien henkilökunnan työsuojelusta, johon kuuluu olennaisena osana terveydensuojelu, ja kuntoutuskotien potilaiden terveydensuojelusta tilanteesta, jossa kuntoutuskotien rakennuksessa oli havaittu toistuvasti kosteusvaurioita ja niihin liittyvää home- ja muuta haitallista mikrobikasvustoa.

Suuri osa henkilökunnasta on saanut sellaisia kantelusta ja ylilääkäri Oksasen selvityksestä ilmeneviä oireita, jotka viittaavat homealtistuksesta johtuvaan herkistykseen (allergiaan). Potilaille toukokuussa 2007 suunnatussa kyselyssä 23 potilasta ilmoitti saaneensa samanlaisia oireita kuin henkilökunta ja 15:llä heistä oireet olivat pahentuneet vuoden 2007 aikana. Asiassa ei ole selvitystä siitä, onko oireiden yhteyttä kuntoutuskodissa tapahtuneeseen homealtistukseen selvitetty esimerkiksi vasta-ainetestein. Oikeusasiamies ei ole kelpoinen tätä yhteyttä arvioimaan. Kun otetaan huomioon lukuisten henkilökunnan jäsenten ja potilaiden samanaikainen ja samantyyppinen oireilu, pidän kuitenkin varsin todennäköisenä, että homealtistuksella ja oireilulla on yhteys toisiinsa.

Terveydensuojelulain 26 §:n mukaan asunnon ja muun sisätilan sisäilman puhtauden, lämpötilan, kosteuden, melun, ilmanvaihdon, valon, säteilyn ja muiden vastaavien olosuhteiden tulee olla sellaiset, ettei niistä aiheudu asunnossa tai sisätilassa oleskeleville terveyshaittaa. Asunnossa ja muussa oleskelutilassa ei saa olla eläimiä eikä mikrobeja siinä määrin, että niistä aiheutuu terveyshaittaa. Haagan kuntoutuskodissa on toistuvasti havaittu kosteusvaurioille tyypillisiä mikrobeja ja puutteita ilmanvaihdossa (korvausilman saanti), joista on huomautettu jo rakennusviraston vuonna 2000 tekemässä kuntokartoituksessa. Jo tällöin on todettu kosteus-ongelmien olevan jatkuvia.

Se, jonka menettely tai toimenpide on syynä terveyshaittaan, on velvollinen terveydensuojelulain 27 §:n säännös huomioon ottaen ryhtymään toimenpiteisiin sen poistamiseksi tai rajoittamiseksi. Tässä tapauksessa velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin on ollut Helsingin kaupungin terveyskeskuksella rakennuksen omistajana.

Saadun selvityksen mukaan Haagan kuntoutuskotien rakennuksessa on tehty useita kuntotutkimuksia ja tarkastuksia, joissa on todettu muun muassa puutteita ilmanvaihdossa, kosteusvaurioita pesu- ja kylpyhuone-tiloissa sekä mikrobikasvustoa muovimattonäytteissä sekä paikoin voimakasta pistävää hajua. Ongelmien on katsottu johtuvan pääosin todennäköisesti 1970-luvun rakentamistavasta ja -materiaaleista ja myös rakennuksen käyttötavasta. Tutkimusten, tarkastusten sekä tarkentavien tutkimusten perusteella on tehty vuosien varrella lukuisia paikallisia korjauksia vuosittaisten määrärahojen puitteissa. Nämä korjaukset eivät kuitenkaan ole osoittautuneet riittäviksi ja lopulta on ajautettu siihen, että koko rakennus on ollut peruskorjattava. Peruskorjaukseen on tosin ollut muitakin syitä kuin kosteusvaurio- ja homeongelmat.

Työturvallisuuslain 8 §:n 3 momentin mukaan yleisesti vaikuttavat työsuojelutoimenpiteet tulee toteuttaa ennen yksilöllisiä toimenpiteitä. Mielestäni yksittäisten home- ja mikrobivaurioituneiden kohteiden korjaaminen tai yksittäisten eniten oireilevien työntekijöiden siirtäminen toisiin tiloihin on sinänsä tärkeää. Edellä mainittu lainkohta kuitenkin edellyttää, että työnantajan on ensisijaisesti pyrittävä kokonaisvaltaisesti poistamaan kosteus- ja homevaurioiden aiheuttajat sekä korjaamaan vauriot, jolloin tehtävillä toimenpiteillä vaikutetaan koko työympäristöön.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon, mihin sisältyy myös, että potilasta ei aseteta alttiiksi sellaisille tekijöille tai olosuhteille, joista aiheutuu hänelle terveystahetta. Tässä tapauksessa potilaita on joutunut olemaan omissa asunnoissaan ja yhteisissä oleskelutiloissaan ympäri vuorokauden alttiina tällaisille tekijöille ja olosuhteille, mitä on jatkunut eri asteisena jo vuosia. Lisäksi hoitohenkilökunnan määrässä on ollut vajausta henkilökunnan oireilun ja sairauslomien vuoksi. Yliääkäri Oksasen selvityksen mukaan henkilökunnan sairauslomien suuri lisääntyminen vuoden 2006 syksystä alkaen ja varsinkin vuonna 2007 on aiheuttanut suuria ongelmia hyvän kuntoutustoiminnan ylläpidossa. Näistä molemmista syistä potilaiden oikeus saada laadultaan hyvää terveyden- ja sairaudenhoitoa ei ole käsitykseni mukaan voinut toteutua täysimääräisesti.

Haagan kuntoutuskotien henkilökuntaa ja potilaita on altistunut tekijöille ja olosuhteille, joista on aiheutunut heille terveydensuojelulain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua terveystahetta. Korostan tässä yhteydessä vielä, että terveystahetana ei pidetä vain todettua sairautta tai terveydenhäiriötä, vaan myös jo sellaisen tekijän tai olosuhteen esiintymistä, joka voi vähentää elinympäristön terveellisyyttä.

Käsitykseni mukaan Helsingin kaupungin terveyskeskuksen tai sen työsuojelu- ja työterveyshuolto-organisaation toiminnassa ei ole kuitenkaan käynyt ilmi sellaisia laiminlyöntejä, että voisin katsoa terveyskeskuksen menetelleen lainvastaisesti. Kuntoutuskotien rakennuksessa oli havaittu toistuvasti kosteusvaurioita ja niihin liittyvää home- ja muuta haitallista mikrobikasvustoa. Sen jälkeen, kun sisäilma-ongelmat, henkilökunnan oireilu ja sairausajan poissaolot kasvoivat voimakkaasti syksyllä 2006, terveyskeskuksen toimenpiteet ovat olleet asianmukaisia. Kokonaisuutena ottaen terveyskeskuksen ja yleensä Helsingin kaupungin toimenpiteitä voidaan kuitenkin mielestäni pitää riittämättöminä. Kaupungin määrätietoisempi toiminta sisäilmaongelmien kokonaisvaltaiseksi poistamiseksi ja korjaamiseksi jo niiden ilmenemisen alkuvaiheessa olisi paremmin vastannut julkiselle vallalle perustuslaissa asetettua velvoitetta huolehtia työvoiman suojelusta ja edistää väestön terveyttä.

4

TOIMENPIDE

Saatan edellä esittämäni käsitykset Helsingin kaupungin terveyskeskuksen tietoon lähettämällä sille jäljennöksen tästä päätöksestäni. Jäljennös tästä päätöksestä lähetetään tiedoksi myös Helsingin kaupunginhallitukselle, kiinteistöviraston Tilakeskukselle ja Etelä-Suomen lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosastolle sekä lisäksi Haagan Kuntoutuskotien henkilökunnalle .XXXXXXXXX sittemmin siirryttyä pois terveyskeskuksen palveluksesta.

Oikeusasiamies

Riitta-Leena Paunio

Vanhempi
oikeusasiamiehensihteeri

Erkki Hännikäinen

Jäljennöksen oikeaksi todistaa:

Helsingissä, 30. 11. 2009

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
(Arja Raahenmaa
toimistos sihteeri

